

ሳልሳይ፤ “ብእኡውን ምስ ኣመንኩም፣ ብናይ ተስፋ መንፈስ ቅዱስ ተሓተምኩም”፤ ዝብል ሓረግ ኣብ መወዳእታ ቐሪብና ነጽንዓዮ። ሃዋርያ እቲ ነቶም ካብ ሱር-መሰረቶም ኣህዛብ ዝኾኑ ኣመንቲ ክርስትያን፤ “ንስኻትኩምውን ብእኡ [ነቲ ዕድል ርስቲ ረኽብኩም]”፤ እናበለ ክገልጸሎም ዝጀመረ ሓቂ፣ ክሳብ ኣብዚ ሓረግ እዚ ቐጸሎዎ ኣሎ። ኣብቲ ብቐድሚ እዚ እተዛተናሉ ሓረግ፣ ነቲ ዕድል ርስቲ ብኸመይ ከም ዝረኽቡዎ፤ “ቐል ሓቂ፣ ናይ ምድሓንኩም ወንጌል፣ ምስ ሰማዕቲኩም”፤ ኢሉ፣ ነገሩዎ ጸኒሑ ነበረ። ሕጂ ድማ ኻብኡ ቐጸሎ፣ ነቲ ቐል ሓቂ ዝኾነ ወንጌል ምድሓን ሰማዕቲኩምን ኣሚኖምን ኣብ ውሽጢ ክርስቶስ ከይኖም ብመንፈስ ቅዱስ ከም እተሓተሙ፣ ይነግርዎ ኣሎ። ነቲ ኣብዚ ሓረግ እዚ ገሊጹዎ ዘሎ ሓቂ ቐሪብና እናተገንዘብና ኸነስተውዕሎ ምእንቲ ኸከአለና ድማ፣ ኣብ ክልተ ነጥብታት ከፊልና ኸነጽንዖ ኢና።

1ይ፤ “ብእኡውን ምስ ኣመንኩም፣ ... ተሓተምኩም”፤ ዝብል ሓረግ ቐድሞ ቐሪብና ነጽንዓዮ። እዚ ድማ ትርጉም እቲ፤ “ኢን ህኣይ ካይ ረስተዩሳንትስ ኤስፍራ-ጊስቲቲ” (ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε)፤ ዝብሃል ሓረግ ግሪኽ እዩ። እዚ “ብእኡ-” ተተርጉሙ ዘሎ “ኢን ህኣይ” (ἐν ᾧ) ዝብሃል ሓረግ ግሪኽ፣ ብሰለስተ እተፈላለዩ መገድታት ክትርጉም ይከኣል እዩ። 1ይ፤ እቲ ኸንድስም ነቲ ብቐድሚኡ እተጠቐሰ “ወንጌል” ወኪሉ ብመልክዕ ኣንጉላይ ጸታ ኸም ዘሎ ገቢሩ ዝወሰድ ትርጉም እዩ። ነቲ “ብእኡውን ምስ ኣመንኩም” ዝብል ሓረግ፣ ቦቲ ወንጌል ምስ ኣመንኩም፣ ኢሉ ዝትርጉም ትርጉም ከኣ እዩ። 2ይ፤ እቲ ኸንድስም ንክርስቶስ ወኪሉ ዝቐመ ኸንድስም ገቢሩ ዝውሰድ፣ ነቲ “ብእኡውን ምስ ኣመንኩም” ዝብል ሓረግ ድማ፣ ልክዕ ከምዚ ኣብ ትርጉም ትግርኛ ዘሎ ገቢሩ “ብክርስቶስ ምስ ኣመንኩም”፣ ኢሉ ዝትርጉም ትርጉም እዩ። 3ይ፤ ነቲ “ብእኡ” ተተርጉሙ ዘሎ ሓረግ፤ ኣብኡ፣ ኣብ ውሽጢ፣ ኣብቲ ውሽጢ፣ ዘስምዕ ትርጉም ዝህብ ሓረግ ከም ዝኾነ ገቢሩ ዝወሰድ ትርጉም እዩ። እቲ ኣነ ተቐቢለዮ ዘሎኹ ትርጉም ድማ፣ እዚ ብሳልሳይ ነጥቢ ተርጉሙዮ ዘሎኹ ትርጉም እዩ። እቲ “ብእኡ-” ተተርጉሙ ዘሎ “ኢን ህኣይ” (ἐν ᾧ) ዝብሃል ሓረግ ግሪኽ፣ ኣብዚ ዓውደ-ንባብ እዚ ሰለስተ ጊዜ ተደጋጊሙ ኣሎ (ኤፌሶን 1:11-12; 13(2ጊዜ))። ኣብ ሰለስቲኡ ሳዕ ድማ፣ ሓደ ዓይነት ትርጉም ሓዚሉ እዩ ወፊሩ ዘሎ። እቶም ካብ ሱር-መሰረቶም ኣህዛብ ዝኾኑ ኣመንቲ ክርስትያናት፣ ከምቲ ኣብ ውሽጢ ክርስቶስ የሱስ ከይኖም፣ ነቲ ዕድል ርስቲ ዝረኽቡዎ፣ ኣብ ውሽጢ ክርስቶስ ከይኖም ድማ ምስ ኣመኑ ተሓተሙ።

ስለዚ እቲ “ብ-” ተተርጉሙ ዘሎ “ኢን” (ἐν) ዝብሃል ቃል፤ ብ-፣ ወይ ኣብ፣ ኣብቲ፣ ኣብ ውሽጢ፣ ዝትርጎም መስተዋድዳይ እዩ። ኣብዚ ዓውደ-ንባብ እዚ ድማ፣ ነቲ ኣምር ጽፍሒ ዝህብ ኣብ፣ ኣብቲ፣ ኣብ ውሽጢ፣ ዘስምዕ ትርጉሙ ሓዚሉ እዩ ወፊሩ። እቲ “-እኡ-” ተተርጉሙ ዘሎ “ህኣይ” (ᾧ) ዝብሃል ቃል ድማ፤ ሕቲ ኣንፋታዮት ጽፍሒ (dative locative case)፤ ንጽል ቊጽራ፣ ተባዕታይ ጸታ፣ ኣሃማዳዮት ክንድስም (relative pronoun)፣ እቲ “ሆሽ” (ὅς) ዝብል ክንድስም እዩ። እዚ ኣሃማዳይ ክንድስም እዚ ድማ፣ ነቲ ብቐድሚኡ “ብክርስቶስ” (1:11-12) ተባሂሉ ተጠቐሱ ዘሎ ስም ወኪሉ ዝቐመ ኸንድስም እዩ። ስለዚ እቲ “ብእኡ” ተተርጉሙ ዘሎ “ኢን ህኣይ” (ἐν ᾧ) ዝብሃል ሓረግ፤ “ብክርስቶስ”፣ ወይ “ኣብ ክርስቶስ”፣ “ኣብ ውሽጢ ክርስቶስ”፣ “ኣብቲ ውሽጢ ክርስቶስ”፣ ዝብል ሓሳብ እዩ ዝገልጽ ዘሎ። እቲ ሓረግ ኣብቲ መጀርታ ቦታ እቶም ክልተ ጥቕስታት ብምህላወ ድማ፣ እቲ ሃዋርያ ጳውሎስ ኣባታቶም ኣኸራን ጸቐሙን (emphatically) ዝሃረበሉ ዘሎ ነጥቢ፣ ንሱ እቲ “ኣብ ክርስቶስ” ዝብል ሓሳብ ምዃኑ የርእይ ኣሎ። እቲ “-ውን” ተተርጉሙ ዘሎ “ካይ” (καὶ) ዝብሃል ቃል ከኣ፣ እቲ ኣብ ውሽጢ ክርስቶስ ብምዃኖም ዝረኽቡዎ ኸዝርዘር ዝጀመረ መንፈሳዊ በረኽታት፣ ኣብዚውን ቀጸሉ ኸም ዘሎ እናሓበረ ዝጠምር መስተጻምራይ እዩ።

እቲ “ምስ ኣመንኩም” ተተርጉሙ ዘሎ “ፒስተዩሳንትስ” (πιστεύσαντες) ዝብሃል ቃልውን፤ ሕቲ ሰማያዮት (nominative case)፣ ብዙሕ ቊጽራ፣ ተባዕታይ ጸታ፣ ካልኣይ ኤሪስት እዋን፣ ገቢራዊ ዓምድ፣ ኢወሳኖት ቐጽላዊ-ግሲ (anarthrous participle)፣ እቲ “ፒስተዩሳ” (πιστεύω) ዝብሃል ግሲ እዩ። እዚ ግሲ እዚ ድማ፤ ብዓሚቕርትዒ ምእማን፣ ተረቲዕካ ብሓቂ ምእማን፣ ብዓሚቕርትዒ እቲ ሓቂ ተረቲዕካ ምእማን፣ ዘስምዕ ትርጉም ዝህብ ግሲ እዩ። በዚ መዛርዑ እዝን ነዚ ትርጉሙ እዚ ሓዚሉን ድማ፣ ኣብ ሓድሽ ኪዳን ኣስታት ክልተ ሚእትን ኣርብዓን-ሓሙስተን (245) ጊዜ ኣቢሉ ወፊሩ ኣሎ¹። እዚ ግሲ እዚ ድማ ኻብቲ፤ እምነት፣ ዓሚቕርትዒ እቲ

¹ (ኤፌሶን 1:13; 19-21፣ ግቴዎስ 8:13(2ጊዜ)፣ 9:28፣ 18:6፣ 21:22; 25; 32(3ጊዜ)፣ 24:23; 26፣ 27:42፣ ግርቆስ 1:15፣ 5:36፣ 9: 23(2ጊዜ); 24; 42፣ 11:23-24(2ጊዜ); 31፣ 13:21፣ 15:32፣ 16:13; 14; 16; 17፣ ሉቃስ 1:20; 45፣ 8:12; 13; 50፣ 16:11፣ 20:5፣ 22:67፣ 24:25፣ ዮሃንስ 1:7; 50፣ 2:11; 22; 23; 24፣ 3:12(3ጊዜ); 14-15; 16; 18(3ጊዜ); 36፣ 4:21; 39; 41; 48; 50; 53፣ 5:24; 38; 44; 46(2ጊዜ); 47(2ጊዜ)፣ 6:29-30(2ጊዜ); 35; 36; 40; 47; 64(2ጊዜ); 69፣ 7:5; 31; 38; 39; 48፣ 8:24; 30; 31; 45; 46፣ 9: 18; 35; 36; 38፣ 10:25; 26; 37-38(4ጊዜ); 42፣ 11:15; 25; 26(2ጊዜ); 27; 40; 42; 45; 48፣ 12:11; 36; 37; 38; 39; 42; 44(2ጊዜ); 46; 47፣ 13:19፣ 14:1(2ጊዜ); 10; 11(2ጊዜ); 12; 29፣ 16:9; 30; 31፣ 17:20; 21፣ 19:35፣ 20:25; 31(2ጊዜ)፣ ግብሪ ሃዋርያት 2:44፣ 4:4; 32፣ 5:14፣ 8:12; 13; 37(2ጊዜ)፣ 9:26; 42፣ 10:43፣ 11:17; 21፣ 13:12; 39; 41; 48፣ 14:1; 23፣ 15:5; 7; 11፣ 16:27; 31; 34፣ 17:12; 34፣ 18:8(2ጊዜ); 27፣ 19:2; 4፣ 20:8(2ጊዜ); 29(2ጊዜ)፣ 21:20፣ 22:18; 19፣ 24:14፣ 26:27(2ጊዜ)፣

ሐቂ፡ እምነቶ፡ እምነት፡ ዘስምዕ ትርጉም ዝህብ **“ፒሪቲዩ”** (πίστις) ዝብሃል ስም ዝመጽኤ ግሲ እዩ። በዚ መዛርዕ ስም እዝን ነዚ ተገሊጹ ዘሎ ትርጉሙ እዚ ሓዚሉን ድማ፡ ኣብ ሓድሽ ኪዳን ኣሰታት ክልተ ሚእትን **ኣርባዓን** (240) ጊዜ ኣቢሉ ወፊሩ ኣሎ²። እቲ በዚ ቻል እዚ ዝግለጽ **“ዓሚቕ ርትዒ እቲ ሐቂ”** ግና፡ ምእዛዝ ዘኸትል ዓሚቕ ርትዒ ድማ እምበር፡ ብሓሳብ ክትሰማማዕ ጥራይ ዝገብር ዓይነት ርትዒ ኣይኮነን። እቲ **“እምነት”** ተተርጉሙ ዘሎ **“ፒሪቲዩ”** (πίστις) ዝብሃል መዛርዕ ስምውን፡ ካብቲ ኣብ ሓድሽ ኪዳን **ሓምሳን-ኣርባዕተን** (54) ጊዜ ወፊሩ ዘሎ፤ **“ብዓሚቕ ርትዒ እቲ ሐቂ ተራቲዕካ ምእዛዝ”** ዘስምዕ ትርጉም ዝህብ **“ፓይተኦ”** (πειθεω) ዝብሃል ጉንዲ ግሲ ዝመጽኤ ስም እዩ³። ኣብ ምሉእ ሓድሽ ኪዳን ድማ፡ እምነት ማለት ምእዛዝ ማለት ምዃኑ ብግሁድ ተጻሒፉ ኣሎ (ዮሃንስ 3:36፤ ግብሪ ሃዋርያት 6:7፤ ሮሜ 15:18፤ 2ይ ተሰሎንቄ 1:8፤ እብራውያን 5:9፤ 1ይ ጴጥሮስ 4:17)። እቲ፤ **“ምእዛዝ እምነት”** ዝብል ሓረግውን ብንጽ ተጠቒሱ ኣሎ (ግብሪ ሃዋርያት 6:7፤ ሮሜ 1:5፤ 16:26)።

እታ እንዛረበላ ዘሎና ሓቅ-ዝኸነ እምነት ግና፡ ኣብ ሐቂ እተሰረተትን ኣብ ባይታ ጭብጢ እተነጻፈትን ዓይነት እምነት እምበር፡ ኣብ መሰረት ዘዩብሉ ሃዋህው እተንጠልጠለት ዓይነት እምነት ኣይኮነትን። እቲ ጸሓፊይ መልእኽቲ እብራውያን፡ ነታ እንዛረበላ ዘሎና ዓይነት እምነት፤ **“እምነት ግና ተሰፋ ዚግበር ነገር ርግጽ ምግባር፡ ናይቲ ዘይርእይ ነገር ምርጻእ እያ”** (እብራውያን 11:1)፤ ኢሉ፡ ገሊጽዎ ኣሎ። እምብኣር እምነት፡ ብዛዕባ እቲ ዘይርእይ ክወን ነገር ርግጽነትን ምርጻእን ትህብ እያ። እቲ ቕኑዕን ትኸክልን መገልጺ እታ ኣብ ኣምላኽ ዘላትና እምነት ድማ፡ እዚ እዩ። እታ ኣብ ኣምላኽ ዘላትና እምነት፡ ኣብ ድልዱል ጭብጢ ሐቂ እቲ ቕዱስ ጽሑፍን ኣብ ምስክርነት እቶም ብቕድሚና ዝሓለፉ ኣቦታት እምነትን እያ እትሰረት። ኣብ ቕዱስ ጽሑፍ፡ ዘይተድሕን ከላሳ ውሕስትነት ሓሶት እትህብ ዓይነት እምነትውን ተጠቒሳ ስለ ዘላ (ያእቆብ 2:14-26)፡ እታ ብሐቂ እተድሕን ሓቅ-ዝኸነ ዓይነት እምነት እንታይ ምዃና ብትኸክል ምግላጻ ኣዝዩ ተደላዩ እዩ።

እታ እተድሕን ሓቅ-ዝኸነት እምነት፡ ዙሉ ሳዕ፡ ሓቅ-ዝኸነት ንሱኣን ሓቅ-ዝኸነት ምእዛዝን ምስእ ሓዛ እያ እትዓዩ። እታ መጀመርታ ስጉምቲ እታ እተድሕን እምነት ድማ፡ እታ ሓቅ-ዝኸነት ንሱኣ እያ። እቲ ኣብ ሓድሽ ኪዳን **“ንስሓ”** ተተርጎሙ ዘሎ ቻል ግሪኽ ድማ፡ እቲ **“መታኖያ”** (μετάνοια) ዝብሃል ጽሑፍ ስም እዩ። እዚ ቻል እዚ ንባዕሉ ኸኣ፡ ካብቲ **“መታኖኦ”** (μετανοέω) ዝብሃል ጽሑፍ ግሲ ዝመጽኤ ስም እዩ። እቲ ብቕድሚ-ጥብቕ ተለቂቡ ዘሎ **“መታ”** (μετά) ዝብሃል ቃል፤ **ምስ፡ ብድሕሪ፡ ብታሕቲ፡ ብውሽጢ፡** ዘስምዕ ትርጉም ዝህብ መስተዋድዳይ እዩ። እቲ **“ኖኤኦ”** (νοέω) ዝብሃል ቀንዲ ጉንዲ እቲ ግሲ ድማ፤ **ምሕሳብ፡ ምግንዛብ፡ ምስትውዓል፡** ዘስምዕ ትርጉም ይህብ። ክልቲኦም ብሓደ ምስ ተጻመሩ ድማ፤ **ኣተሓሳስባኻ ምቕያር፡ ኣረኣእያ ምቕያር፡ ኣእምሮኻ ምቕያር፡ ኣንፈት ኣኻይዳኻ ምቕያር፡** ዘስምዕ ትርጉም ግሲ ኣቑሙ። በዚ መዛርዕ እዝን ነዚ ትርጉም እዚ ሓዚሉን ድማ፡ ኣብ ሓድሽ ኪዳን **ሳላሳን-ኣርባዕተን** (34) ጊዜ ወፊሩ ኣሎ⁴።

27:25(2)፤ ሮሜ 1:16፤ 3:2፤ 22፤ 4:3፤ 5፤ 11፤ 17፤ 18፤ 24፤ 9:33፤ 10:4፤ 8፤ 9-11(4ጊዜ)፤ 14(2ጊዜ)፤ 16፤ 13:11፤ 14:2፤ 15:13፤ 1ይ ቈረንቶስ 1:21፤ 3:5፤ 9:17፤ 11:18፤ 13:7፤ 14:22(2ጊዜ)፤ 15:1-2፤ 11፤ 2ይ ቈረንቶስ 4:13(2ጊዜ)፤ ገላትያ 2:7፤ 16፤ 3:6፤ 22፤ ፊሊጲ 1:29-30፤ 1ይ ተሰሎንቄ 1:7፤ 2:4፤ 10፤ 4:13፤ 14፤ 2ይ ተሰሎንቄ 1:9-10፤ 2:10፤ 11፤ 12፤ 1ይ ጢሞቴዎስ 1:11፤ 16፤ 3:16፤ 2ይ ጢሞቴዎስ 1:12፤ ቲቶስ 1:3፤ 3:8፤ እብራውያን 4:3፤ 11:6፤ ያእቆብ 2:19(2ጊዜ)፤ 23፤ 1ይ ጴጥሮስ 1:8፤ 21፤ 2:6፤ 7፤ 1ይ ዮሃንስ 3:23፤ 4:1፤ 16፤ 5:1፤ 5፤ 10(3ጊዜ)፤ 13፤ ይሁዳ 1:5)።

² (ኤፌሶን 1:15፤ 2:7-8፤ 3:12፤ 17፤ 4:5፤ 12-13፤ 6:16፤ 23፤ ማቴዎስ 8:10፤ 9:2፤ 22፤ 29፤ 15:28፤ 21:20-21(2ጊዜ)፤ 23:23፤ ማርቆስ 2:5፤ 4:40፤ 5:34፤ 10:52፤ 11:22፤ ሉቃስ 5:20፤ 7:9፤ 50፤ 8:25፤ 48፤ 17:5፤ 6፤ 19፤ 18:8፤ 42፤ 22:32፤ ግብሪ ሃዋርያት 3:16(2ጊዜ)፤ 6:3፤ 7፤ 8፤ 11:24፤ 14:8፤ 9፤ 22፤ 27፤ 15:9፤ 16:5፤ 17:30-31፤ 20:21፤ 24:24፤ 26:18፤ ሮሜ 1:5፤ 8፤ 9-12፤ 17(3ጊዜ)፤ 3:3፤ 22፤ 25፤ 26፤ 27፤ 28፤ 30-31(3ጊዜ)፤ 4:5፤ 9፤ 11-14(4ጊዜ)፤ 16(2ጊዜ)፤ 19፤ 20፤ 5:1፤ 2፤ 9:30፤ 32፤ 10:6፤ 8፤ 17፤ 11:20፤ 12:3፤ 6፤ 14:1፤ 22-23(3ጊዜ)፤ 16:25-26፤ 1ይ ቈረንቶስ 2:5፤ 12:9፤ 13:2፤ 15:13፤ 14፤ 17፤ 16:13፤ 2ይ ቈረንቶስ 1፤ 24(2ጊዜ)፤ 4:13፤ 8:7(2ጊዜ)፤ 10:15፤ 13:5፤ ገላትያ 1:23፤ 2:16(2ጊዜ)፤ 20፤ 3(14ጊዜ)፤ 5:6(2ጊዜ)፤ 22፤ 6:10፤ ፊሊጲ 1:25፤ 27-28፤ 2:27፤ 3:9(2ጊዜ)፤ ቄሎሶ 1:3-4፤ 22-23፤ 2:5፤ 7፤ 12፤ 1ይ ተሰሎንቄ 1:3፤ 8፤ 3:2፤ 5-7(3ጊዜ)፤ 10፤ 5:8፤ 2ይ ተሰሎንቄ 1:3-4(2ጊዜ)፤ 11፤ 2:13፤ 3:2፤ 1ይ ጢሞቴዎስ 1:2፤ 4፤ 5፤ 14፤ 18-19(2ጊዜ)፤ 2:7፤ 15፤ 3:9፤ 13፤ 4:1፤ 6፤ 12፤ 5:8፤ 12፤ 6:10-12(3ጊዜ)፤ 21፤ 2ይ ጢሞቴዎስ 1:5፤ 13፤ 2:18፤ 22፤ 3:8፤ 10፤ 15፤ 4:7፤ ቲቶስ 1:1፤ 4፤ 12፤ 2:2፤ 10፤ 3:15፤ ፊልሞን 1:4-7(2ጊዜ)፤ እብራውያን 4:2፤ 6:1፤ 12፤ 10:22፤ 38-39(2ጊዜ)፤ 11(24ጊዜ)፤ 12:2፤ 13:7፤ ያእቆብ 1:3፤ 6፤ 2:1፤ 5፤ 14(2ጊዜ)፤ 17-18(4ጊዜ)፤ 20፤ 22(2ጊዜ)፤ 24፤ 26፤ 5:15፤ 1ይ ጴጥሮስ 1:5፤ 7፤ 9፤ 21፤ 5:9፤ 2ይ ጴጥሮስ 1:1፤ 5፤ 1ይ ዮሃንስ 5:4፤ ይሁዳ 1:3፤ 20፤ ራእይ 2:13፤ 19፤ 13:10፤ 14:12)።

³ (ማቴዎስ 27:20፤ 43፤ 28:14(2ጊዜ)፤ ማርቆስ 10:24፤ ሉቃስ 11:22፤ 16:31፤ 18:9፤ 20:6፤ ግብሪ ሃዋርያት 5:36፤ 37፤ 40፤ 12:19፤ 13:43፤ 14:19፤ 17:3፤ 4፤ 18:4፤ 19:8፤ 26፤ 21:14፤ 23:21፤ 26:26፤ 28፤ 27:11፤ 28:23፤ 24፤ ሮሜ 2:8፤ 19፤ 8:37-39፤ 15፤ 14(2ጊዜ)፤ 2ይ ቈረንቶስ 1:9፤ 2:3፤ 5:11፤ ገላትያ 1:10፤ 3:1፤ 5:7፤ 10፤ ፊሊጲ 1:6፤ 14፤ 25፤ 2:14፤ 3:3፤ 2ይ ተሰሎንቄ 3:4፤ 2ይ ጢሞቴዎስ 1:5፤ 12፤ ፊልሞን 1:21፤ እብራውያን 2:13፤ 6:9፤ 11:13፤ 13:17፤ 18፤ ያእቆብ 3:3፤ 1ይ ዮሃንስ 3:19)።

⁴ (ግብሪ ሃዋርያት 2:38-39፤ 3:19፤ 8:22፤ 17:3031፤ 26:20፤ ማቴዎስ 3:2፤ 4:17፤ 11:19፤ 20፤ 21፤ 12:41፤ ማርቆስ 1:15፤ 6:12፤ ሉቃስ 10:13፤ 11:32፤ 13:3፤ 5፤ 16:30፤ 17:3፤ 4፤ 7፤ 10፤ 2ይ ቈረንቶስ 12:21፤ ራእይ 2:5፤ 16፤ 21፤ 22፤ 3:3፤ 19፤ 9:20፤ 21፤ 16፤ 9፤ 11)።

እዚ ግሲ እዚ ድማ፡ ወላኳ ኣብቲ ውጽኢቱ ለውጢ ኣኻይዳ ኸርኣይ ዝደልይ ምኃኑ ግሁድ እንተ ኸኑ፡ እቲ ቐንድን ዋናን ሓሳቡ ግና፤ ለውጢ ኣእምሮ፡ ለውጢ ኣተሓሳስባ፡ ለውጢ ኣረኣእያ፡ ዝጽውዕ ግሲ እዩ።

እቲ “ተነሰሑ” ዝብል ኣምላኻዊ ትእዛዝ ድማ፡ ኣብ መጽሓፍ ግብሪ ሃዋርያት፡ ኣካል እቲ እቶም ሃዋርያ ዝሰበኸም መልእኽቲ ኸኑይ፡ ብተደጋጋሚ ተጠቐሱ ኣሎ (ግብሪ ሃዋርያት 2:28-29፣ 3:19፣ 5:31፣ 8:22፣ 11:18፣ 13:24፣ 17:30-31፣ 20:21፣ 26:20)። እታ ሓቅ-ዝኸኑን ንሱሓ ድማ፡ ንሓጢኣት ገዲፍካ፡ ኣኻይዳኻ ኸኸሉ ኸትቅይር ክትውሰን ዝገብረካ፡ ካብ ኣምላኽ ዝኸኑ፡ ኣብ ምድሓን ዘብጽሕ ንሂ ተምጽእ እያ። ሃዋርያ ጳውሎስ፡ እታ ሓቅን ካብ ኣምላኽን ዝኸኑትን ንሱሓ፡ ንሳ ንሂ ኸም እተምጽእን ኣብ ምድሓን ከም እተብጽሕን ከምዚ ዝሰብ ገቢሩ ብግሁድ ጽሑፉ እንሆ፤

8፡- ቦታ ደብዳቤ ኣገሃደኩም እንተ ኸኑንኩ እኳ፡ ተጥዲሰ ኸነሰይ ኣይጠዕን እየ። እታ ደብዳቤ እቲኣ፡ ንጊዜኡ ጥራይ እንተ ኸኑን እኳ፡ ከም ዘገሃዮትኩም እርኢ ኣሎኹ እሞ፡ 9፡- ካባና ገለ ጉድኣት ምእንቲ ኸይትረኽቡሉ፡ ከም ፍቓድ ኣምላኽ ኢኹም ዝገሃዩኹም፡ ንንሱሓ ስለ ዝገሃዩኹም እምበር፡ ሕጂ ስለ ዝገሃዩኹም ኣይኩንኩን ዝሕጉሰ ዘሎኹ። 10፡- ማለት፡ ንሂ ኸም ፍቓድ ኣምላኽሲ ንምድሓን ዚኸውን ዘይትጠዕሉ ንሱሓ የምጽእ፡ ንሂ ግላም ግና ሞት እዩ ዜምጽእ። 11፡- እንሆ፡ እዚ ኸም ፍቓድ ኣምላኽ ዝገሃዩኹም ኸንደይ ጸግት ዘየምጽኣልኩም፡ ክንደይ ምምጽራይ፡ ክንደይ ምንጽጻር፡ ክንደይ ፍርሃት፡ ክንደይ ናፍቕት፡ ክንደይ ቅንኣት፡ ክንደይ መግናሕቲ ዘየምጽኣልኩም። በዚ ነገር እዚ፡ ብኸሉ ንጽሃት ምኃንኩም ርእሰኹም ኣርኤኹም (2ይ ቁረንቶስ 7:8-11)።

እምብኣር ኣብ ሓድሽ ኪዳን፡ እቲ “ንሱሓ” ዝብል ቃል፡ ከሉ ሳዕ፤ ምልዋጥ ዕላማን ምልዋጥ ኣተሓሳስባን ካብ ሓጢኣት ምምላሰን፡ እዩ ዝነግር። ዝያዳ ኸሉ ድማ፡ ካብቲ ባህርይ እቲ ኣረጊት ሰብን ኣኻይዳኡን ምምላሰን ኣብቲ እግዚኣብሄር ዘዳለዎ ምድሓን ኣቢልካ ገጽካ ጠዋኻ ምምላሰን ዝጽውዕ ቃል እዩ። ነዚ እንብሎ ዘሎና ሓሳብ ድማ፡ ሃዋርያ ጳውሎስ፡ ኣብታ ንቕዱሳን ተሰሎንቄ ዝጸሓፈሎም ቀዳመይቲ መልእኽቲ ኸምዚ ዝሰብ ገቢሩ ገለጹዎ እንሆ፤

ነቲ ህያውን ናይ ሓቂ ኣምላኽን ከተገልግሎ፡ ነቲ ኻብ ምወታት ዘተንሰኦ እሞ ካብቲ ዚመጽእ ቊጥጥ ዜድሕነና ወዱ የሱስ የሱስ ከኣ ካብ ሰማያት ክትጽበዩ፡ ካብ ጣኦታት ናብ ኣምላኽ ከመይ ጌርኩም ከም እተመለስኩምን፡ እቲ ናባኻትኩም ምእታውና ኸመይ ዝበለ ኸም ዝነበረን፡ ብዛዕባና ባዕላቶም ይነግሩ እዮም (1ይ ተሰሎንቄ 1:9-10)።

ስለዚ እታ ምስታ እተድሕን እምነት እተኸይድ ሓቅ-ዝኸኑን ንሱሓ፤ ካብ ርኽሰት ምምላሰ፡ ኣብ ኣምላኽ ኣቢልካ ምምላሰ፡ ንኣምላኽ ከተገልግሎ ምኸርኻ ምውጻእ፡ ዝብሉ ሰለስተ ነገራት እተጠቓልል ዓይነት ንሱሓ እያ። እዞም ሰለለተ ነገራት እዚኣቶም ዘይተርእይ ዓይነት ንሱሓ ግና፡ ሓሳብካ ምልዋጥ ተባሂላ ኸትጽዋዕውን ኣይትበቅዕን እያ። እምብኣር እታ ሓቅ-ዝኸኑትን ንሱሓ፡ ወላኳ ንህን ጣዕሳን ጸጸትን እትሓቅፍ ዓይነት ንሱሓ እንተ ኸኑት፡ ንሳቶም ጥራይ ግና ኣይኩነትን። እታ ሓቅ-ዝኸኑትን ንሱሓሲ፡ ኣንፊት ፍቓድ ሰብ እትልውጥን ብዕላማ ንፍትወት ሓጢኣት ክሓድካ ንጽድቂ ኸስዕብ ክትውሰን እትገብርን ዓይነት ንሱሓ ደኣ እያ። እታ ኸምዚ ዘመሰለት ዓይነት ንሱሓ ድማ፡ እግዚኣብሄር ባዕሉ ዝህባ ውህበት ኣምላኽ ዝኸኑትን ንሱሓ እያ (ግብሪ ሃዋርያት 11:18፣ 2ይ ጢሞቴዎስ 2:25)። እቲ ምድሓንን ምስኡ ዝኸይድ ዘበለ ኸሉ ነገርን ንሰባት ዝህገም፡ እግዚኣብሄር ባዕሉ ምኃኑ ድማ፡ ሃዋርያ ጳውሎስ ኣብቲ ዝሰብ ምዕራፍ እዛ መልእኽቲ እዚኣ፤ “ሓደ እኳ ኸይምካሕሲ፡ ካብ ግብሪ ኣይኩነን እሞ፡ ብእምነት ብጸጋ ኢኹም ዝደሕንኩም፡ እዚ ኸኣ ውህበት ኣምላኽ እዩ እምበር፡ ካብኻትኩም ኣይኩነን” (ኤፌሶን 2:8-9)፤ ኢሉ፡ ኣፍሊጡና ኣሎ። ኣብታ ንቕዱሳን ፊሊጲ ዝጸሓፈሎም መልእኽቲውን፤ “እቲ ኣባይ ዝርኤኹም ሕጂውን ኣባይ እትሰምዕዎ ዘሎኹም ገድሊ፡ ከምኡ ዝበለ እናበጸሓኩም፡ ሳላ ክርስቶስ ምእንታኡ መከራ ድማ ክትጸግብ እምበር፡ ብእኡ ኸትኣምኑ ጥራይ ኣይኩነን ጸጋ ተውሂቡኩም ዘሎ” (ፊሊጲ 1:29-30)፤ ኢሉ፡ ኣፍሊጡ ኣሎ።

ነፍሲ ወከፍ ሰብ ብክርስቶስ ክኣምን ሓላፍነቱ ምኃኑ ኸኣ፡ የሱስ ክርስቶስ ባዕሉ፤ “እቲ ብኣይ ዚኣምን ናይ ዘለኣለም ህይወት ከም ዘላቶ፡ ብሓቂ፡ ብሓቂ እብለኩም ኣሎኹ” (ዮሃንስ 6:47)፤ ኢሉ፡ ነገሩ ኣሎ። ሰለስተ ጥቕሲ ንድሓር ምልስ ኢልና ኸንግንዘቦ ኸሎ ድማ፤ “እቲ ዝለኣኸኒ ኣባይ ዝሰሐቦ እንተ ዘይኩይ፡ ናባይ ኪመጽእ ዚኹ እል የልቦን። ኣነ ድማ ቦታ ዳሕረይቲ መዓልቲ ኸተንስኦ እየ” (ዮሃንስ 6:44)፤ ኢሉ፡ ጸኒሑ ነበረ። ዕላማ እዚ ዘተና እዚ ግና፡ ነቶም ኣብ ቅዱስ ጽሑፍ ዘለው፡ ከም ማዕረ-ማዕረ እተዘርግሑ ዘይራኽቡ እተሓንጸጹ መስመራት ዝመሉ፡ ኣብ ምድሓ ውልቀሰብ ዝፍጸሙ እጃም እግዚኣብሄርን እጃም ሰብን ኣብዚ ኣራኽብና ኸንመሳቕሎም ኣይኩነን። ቅዱስ ጽሑፍ ንኸልቲኦም ስለ ዝምህርም፡ ኣብቲ ኣመሃህራና ንሓዲኣም

ክንሕዝ ክንብል ንሓዲኦም ከይሰዋእና፡ ንኸልተኦም ብሓዲ ኸንሕዞም ብግዲ እዩ። ነቲ እግዚአብሔር ኣብ ምድሓን ውልቀሰባት ዝገብር ግብር ኸንግዘቦ ኸሎ ድማ፡ እቲ ንሓጥኣን ኣብ ምድሓን ዝጸውዖም ኣምላኽ፡ እቲ ንኸኣምኑ ተኸእሎ ዝህበሎምን ንሱ ምዃኑ ኸነስተውዕሎ ግቡእ እዩ (ማቴዎስ 16:17)። እታ ኣምላኽ ዝህባ እምነት፡ ነባሪት እምነት እያ። እታ እተድሕን እምነት ጸኒዓ እትነብር እምነት ምዃና ድማ፡ ቅዱስ ጽሑፍ ደጋጊሙን ኣርጊጹን ይነግረና እዩ (ኣምባቆም 2:4፣ ሮሜ 1:17፣ ገላትያ 3:11፣ ፊሊጲ 1:6፣ እምብራውያን 10:38)።

እታ ኣብ ልቢ ኣመንቲ ነባሪት ኩይና እትቐጽል እምነት ድማ፡ ንኣምላኽን ንቃል ኣምላኽን ብምእዛዝ እያ ዝሕር-ርእሳ እትገልጽ። ስለዚ እታ ምእዛዝውን ልክዕ ከምታ ምንሳሕ፡ ምስታ እተድሕን እምነት ተቐሪና እያ እትኸይድ። እታ እተድሕን እምነት፤ ንቃል ኣምላኽን ትእዛዛቱን ሕግታቱን ክእዘዝ ቈርጹ ዝወሰነ ፍቓድ ልቢ እተጠቓልል ድማ እምብር፡ ብሓሳብ ምስምማዕን ብስምዒትካ ምርታዕን ጥራይ ኣይከውንትን። እምብኣር፡ መለለዩ ባህርይ እታ ሓቅ-ዝኸውነት እተድሕን እምነት ዘላቶ ኣማኒ፡ ምእዛዝ እዩ። ነዚ ሓቂ እዚ ድማ፡ እቲ መዝገብ ቃላት ቫይን (Vine)፤ “ሰብ ንኣምላኽ ብምልቡ ይኣምኖ ምዃኑ ዘርእየሉ ኸህቦ ዝከኣል ሓደ ባይኑ ዝኸውነት ጭብጢ ንኣምላኽ ምስ ዝእዘዞ ጥራይ እዩ”፤ ኢሉ ገሊጽዎ ኣሎ⁵። ኣማኒ ንኣምላኽ ክእዘዞ ኸጅምር ከሎ ግና፡ እቲ ኣብኡ ዘሎ ባህርይ ስጋ ብቐጻሊ ስለ ዝቃለሶ (ሮሜ 7:14-25)፡ እቲ ምእዛዙ ፍጹም ኣይኸውንን እዩ። እቲ ምእዛዝ እታ ሓቅ-ዝኸውነት እመነት ዘላቶ ኣማኒ ግና፡ ወላኳ እቲ ምእዛዙ ፍጹም እንተ ዘይከውነት፡ ብቐንዕ መገዲ ምእዛዝ ዝመላለስ ቅዲ ኣኻይዳ ኸኸተል እያ እትገብር። ስለዚ እታ ሓቅ-ዝኸውነት እተድሕን እምነት፡ ሰናይ ግብር ኹብ ምግባር ፈጸማ ኣይትገጸልን እያ። እቲ ማርቲን ሉተር እተባህለ መቐንዒ ጀርመናዊ፤ “ሰናይ ግብርታት ሰናይ ሰብ ክገብሩ ኣይከኣሎምን እዩ፡ ሰናይ ሰብ ግና ሰናይ ግብርታት ይገብር እዩ”፤ በለ⁶። ሃዋርያ ጳውሎስ ድማ፡ እቶም ብሰናይ ግብርና ዘይከውነት ብእምነት ዝደሓንና ኣመንቲ፡ ንሰናይ ግብር ኸም ዝደሓንና፡ ኣብታ እትቐጽል ምዕራፍ እዛ መልእኽቲ እዚኣ ኸምዚ ዝሰብ ገቢሩ ኣዳዕዲዑ ኣፍሊጡ እንሆ፤

8-9፡- ሓደ እኳ ኸይምካሕሰ፡ ካብ ግብር ኣይከውንን እሞ፡ ብእምነት ብጸጋ ኢኹም ዝደሓንኩም፡ እዚ ኸኣ ውህቡት ኣምላኽ እዩ እምብር፡ ካብኻትኩም ኣይከውንን። 10፡- ፍጡራቲ ኢና እሞ፡ ነቲ ኣምላኽ ክንመላለሰሉ ኢሉ ቐደም ዘዳለዎ ሰናይ ግብር ብክርሰቶስ እተፈጠርና ኢና (ኤፌሶን 2:8-10)።

እምብኣር ሃዋርያ ጳውሎስ፡ ነቶም ካብ ሱር-መሰረቶም ኣህዛብ ዝኸውኑ ኣመንቲ ክርስትያናት ሰብ ኤፌሶን፡ በዛ ተገሊጻ ዘላ ዓይነት ሓቅ-ዝኸውነት እምነት እዚኣ ኣሚኖም ከም ዝነበሩ እናመሰኸረሎም “ብእኡውን ምስ ኣመንኩም፡ ... ተሓተምኩም”፤ በሎም። እቲ “ምስ ኣመንኩም” ተተርጉሙ ዘሎ “ፒስተዩላንትስ” (πιστεύσαυτες) ዝብሃል ቃል፤ ሕቲ ሰማያት (nominative case)፡ ብዙሕ ቍጽራ፡ ተባዕታይ ጸታ፡ ካልኣይ ኤረሰት እዋን፡ ገቢራዊ ዓምድ፡ ኢወሳናት ቅጽላዊ-ግሲ (anarthrous participle)፡ እቲ “ፒስተዩኦ” (πιστεύω) ዝብሃል ግሲ ምዃኑ ድማ ቐድም ተገሊጹ ኣሎ። እቲ “ተሓተምኩም” ተተርጉሙ ዘሎ “ኤሰፍራጊስቲ” (εσφραγίσθητε) ዝብሃል ድማ፤ ካላኣይ ኣካል፡ ብዙሕ ቍጽራ፡ ቀዳማይ ኤረሰት እዋን፡ ተገብርኣዊ ዓምድ (passive voice)፤ ኣመልካቲ ዓንቀጽ፡ እቲ “ሰፍራጊኦ” (σφραγίζω) ዝብሃል ጥንታይ ግሲ እዩ። እዚ ግሲ እዚ ድማ፤ ምሕታም፡ ማሕተም ምግባር፡ ማሕተም ምሕታም፡ ማሕተም ምንባር፡ ዘስምዕ ትርጉም ዝህብ ግሲ እዩ። በዚ መዛርዑ እዝን ነዚ ትርጉሙ እዚ ሓዚሉን ድማ፡ ኣብ ሓድሽ ኪዳን ፅሰራን-ሓሙሽተን (25) ጊዜ ወፊሩ ኣሎ⁷። እዚ ግሲ እዚ ድማ፡ ካብቲ ኣብ ሓድሽ ኪዳን ዓሰርተው-ሓሙሽተ (15) ወፊሩ ዘሎ፡ “ማሕተም” ዝትርጎም “ሰፍራጊ” (σφραγίς) ዝብሃል መዛርዕ ስም ዝመጽኤ ግሲ እዩ⁸። ኣብ ሓድሽ ኪዳን ድማ እቲ “ማሕተም”፤ ውሕስነት (ማቴዎስ 27:66፣ ኤፌሶን 4:30)፡ መረጋገጽን ተቐባልነትን (ዮሃንስ 6:27)፡ ምስክር ሓቅነት (ዮሃንስ 3:33)፡ መፈለጥታ ዋንነት (2ይ ቈረንቶስ 1:22፣ ራእይ 7:2፣ 9:4)፡ ከይኑ ተዘውቲሩ ኣሎ። ኣመንቲ ሓድሽ ኪዳን ድማ፡ በዞም ተዘርዚርም ዘሎዉ ትርጉማት እቲ “ማሕተም” እዚኣቶም ብኹላቶም ተሓተምና ኢና።

እቲ “ምስ ኣመንኩም” ተተርጎሙ ዘሎ ቅጽላዊ ግሰን እቲ “ተሓተምኩም” ተተርጎሙ ዘሎ ግሰን፡ ክልቲኦም ብመልክዕ ኤረሰት እዋን ከም ዘሎዉ ነቐልብሎም። ከምኡ ምዃኖም ድማ፡ ብመሰረት እቲ ሕጊ ሰዋሰው ግሪኽ፡ እቲ ግብር ምእማን ቐድሚ እቲ ግብር ምሕታ ከም እተገብረ፡ ግሁድ ከይኑ ኣሎ። ኣብ ርእሲኡ፡ እቲ “ምስ ኣመንኩም” ዝብል ቅጽላዊ-ግሲ ብመልክዕ ገቢራዊ ዓምድ (active voice) ምህላዉ፡ ንሳቶም ባዕላቶም ኣንቁዶምን ኣንቁሎምን ነጢፎም ግብር ምእማን ገቢርም ከም ዝኣመኑ፡ እቲ ሰዋሰው ብግሁድ ይነግር ኣሎ።

⁵ W.E. Vine, *An Expository Dictionary of New Testament Words*, [Old Tappan, N.J. Revell, 1966], 3:124.
⁶ (cited in Tim Dowley, ed., *Eerdmans Handbook to the History of Christianity* [Grand Rapids: Eerdmans, 1987], pp. 362)
⁷ (ኤፌሶን 1:13፣ 4:30፣ ማቴዎስ 27:66፣ ዮሃንስ 3:33፣ ሮሜ 15:27፣ 28፣ 2ይ ቈረንቶስ 1:22፣ ራእይ 7:3-8(15፣16)፣ 10:4፣ 20:3፣ 22:10)።
⁸ (ሮሜ 4:11፣ 1ይ ቈረንቶስ 9:2፣ 2ይ ጢሞቴዎስ 2:19፣ ራእይ 5:1፣ 2፣ 9፣ 6:1፣ 3፣ 5፣ 7፣ 9፣ 12፣ 7:2፣ 8:1፣ 9:4)።

እቲ “ተሐተምኩም” ተተርጉሙ ዘሎ ግሲ ብመልክዕ ተገብሮአዊ ግምድ (passive voice) ምህላዉ ኸእኡ ነቲ ግብሪ ምሕታም ካልእ አካል አባታቶም ከም ዝገበሮ፡ እቲ ሰዋው ብግሁድ ይነግር ኣሎ። ስለዚ እቲ ግብሪ ምእማን፡ ግብሪ እቶም ሰባት ክኸውን ከሎ፡ እቲ ግብሪ ምሕታም ግና፡ እግዚአብሄር አባታቶም ዝገበሮ ግብሪ እግዚአብሄር እዩ። ብመሰረት እቲ ሰዋሰው ግሪኽ ከኣ፡ እግዚአብሄር፡ እቶም ሰባ ኤፌሶን ግብሪ ምእማን ገቢሮም ምስ አመኑ እዩ፡ ነቲ ግብሪ ምሕታም ገቢሩ “ብናይ ተስፋ መንፈስ ቅዱስ” ዝሓተሞም።

2ይ፤ “ብናይ ተስፋ መንፈስ ቅዱስ”፣ ዝብል ሓረግ አሰራብና ቐሪብና ነጽንጻዮ። እዚ ኸእ ትርጉም እቲ፤ “ትእይ ጥዥማቲ ቴስ ኤፓግጊያስ ትእይ ሃጊኦይ” (τῶ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῶ ἀγίῳ)፣ ዝብሃል ሓረግ ግሪኽ እዩ። እቲ “/ናይ ተስፋ/” ተተርጉሙ ዘሎ “ቴስ ኤፓግጊያስ” (τῆς ἐπαγγελίας) ዝብሃል ቃል፤ ሕቲ ጅነቲፍ/ወሪሻዮት (genitive case)፤ ገጽል ቀጽሪ፡ አንስተይቲ ጸታ፡ ወሳናዮት ስም (articulational noun)፤ እቲ “ኤፓግጊያ” (ἐπαγγελία) ዝብሃል ጽሑፍ ስም እዩ። እዚ ስም እዚ ድማ፤ አብ ልዕሊ ሓይ ምእዋጅ፡ አብ ልዕሊ ሓይ ምዝራብ፡ አብ ልዕሊ ሓይ ቃል ምንጋር፡ አብ ልዕሊ ሓይ ቃል ተስፋ ምእዋጅ፡ ዘስሞ ትርጉም ዝህብ ስም እዩ። በዚ መዛርዑ እዘን ነዚ ትርጉሙ እዚ ሓዚሉን ድማ፡ አብ ሓድሽ ኪዳን ሓሙሳን-ሰለስተን (53) ጊዜ ወፊሩ ኣሎ። እቲ “/ብ ... መንፈስ/” ተተርጉሙ ዘሎ “ትእይ ጥዥማቲ” (τῶ πνεύματι) ዝብሃል ቃል ድማ፤ ሕቲ አንፋታዮት መሳርሒ (dative instrumental case)፤ ገጽል ቀጽሪ፡ አንጉላይ ጸታ፡ ወሳናዮት ስም (articulational noun)፤ እቲ “ጥዥማ” (πνεῦμα) ዝብሃል ስም እዩ። እዚ ስም እዚ ድማ፡ ነቲ ተዘውትሩ “መንፈስ” ወይ “ንፋስ” ዘስምዕ ትርጉሙ ሓዚሉ ዝወፍር ስም ግሪኽ እዩ። በዚ መዛርዑ እዘን ነዘም ክልተ እተፈላለዩ ትርጉማቱ እዚአቶም ሓዚሉን ድማ፡ አብ ሓድሽ ኪዳን አሰታት ሰለስተ ሚእትን ሰማንያን ሓሙሽተን (385) ጊዜ አቢሉ ወፊሩ ኣሎ። አብዛ መልእኸቲ እዚአ ድማ፡ ሃዋርያ ጳውሎስ ግሪኩ-ሰለስተ (13) ጊዜ ደጋጊሙ አውፊሩዎ ኣሎ (ኤፌሶን 1:13; 17፣ 2:1-2; 18; 22፣ 3:5; 16፣ 4:3; 4; 23; 30፣ 5:9-11; 18-20)። እቲ “ቅዱስ” ተተርጉሙ ዘሎ “ትእይ ሃጊኦይ” (τῶ ἀγίῳ) ዝብሃል ቃል ከኣ፤ ሕቲ አንፋታዮት መሳርሒ (dative instrumental case)፤ ገጽል ቀጽሪ፡ አንጉላይ ጸታ፡ ወሳናዮት ቅጽል (articulational adjective)፤ እቲ “ሃጊያስ” (ἅγιος) ዝብሃል ቅጽል እዩ።

ስለዚ እዚ ማሕተም ከወይኑ ዘሎ ተስፋ መንፈስ ቅዱስ እዚ፡ እቲ ብእተፈላለዩ ነብያት ብሉይ ኪዳን ተነገሩ ዝነበረ፡ ብምጽኣት እቲ መሲሕ ዝውሃብን አብ ልዕሊ ኸሉ ስጋ ዝፈሰስን ተስፋ መንፈስ ቅዱስ እዩ (ዮኤል 2: 28፣ ኢሳይያስ 32:15፣ 44:3፣ ህዝቅኤል 36:25-27፣ 39:29፣ ዘካርያስ 12:10)። ዮሱስ ክርስቶስውን፡ ነዚ አብ ውሽጢ ነፍሱ ወከፍ አመንቲ ዝሓድር ተስፋ መንፈስ ቅዱስ እዚ፡ ደጋጊሙ አተሰፍዩዎ ኣሎ (ሉቃስ 24:49፣ ዮሃንስ 7:37-39፣ 14:16-17፣ 15:26፣ 16:7-13፣ ግብሪ ሃዋርያት 1:4-8፣ 2:16; 23; 38-39፣ ገላትያ 3:13-14)። እቲ ሓታም ማሕተም እግዚአብሄር አቦ እዩ፡ እቲ ዝሕተመሉ ጽፍሒ ድማ ዮሱስ ክርስቶስ፡ መሕተሚ ማሕተም ከኣ መንፈስ ቅዱስ እዩ። ስለዚ አመንቲ ክርስትያናት፡ በቲ ተስፋ መንፈስ ቅዱስ ኢና ተሓቲምና። እቲ ብእኡ እተሓተምናሉ መንፈስ ቅዱስ ድማ፡ አብ ውሽጥና ሓዲሩ ውሉድ አምላኽ ምዃንና ብቐጻሊ እናመስከረ ዮረጋግጸልና ኣሎ (ሮሜ 5:5፣ 8:14-16፣ ገላትያ 4:6-7፣ 1ይ ዮሃንስ 4:13፣ 5:10)። ሃዋርያ ጳውሎስ ነዚ ብመንፈስ ቅዱስ ምሕታም አመንቲ እዚ፡ አብዛ እነጽንዓ ዘሎና ንቐዱሳን ኤፌሶን ዝጸሓፈሎም መልእኸቲ እዚአ ደጊሙ፤ “ነቲ ንመጻልቲ ምድሓን እተሓተምኩምሉ ናይ አምላኽ መንፈስ ቅዱስ ኣይተገህዩዎ” (ኤፌሶን 4:30)፣ ኢሉ፡ ገለጹዎ ኣሎ። አብታ ንቐዱሳን ቈረንቶስ ዝጸሓፈሎም ካልኣይቲ መልእኸቲ ድማ፤ “ግናኽ እቲ ብክርስቶስ ገይሩ ምሳኸትኩም ዘጽንዓናን እቲ ዝሕተመናን ኣብ ልብናውን ዕርቡን መንፈስ ዝሃበና አምላኽ ንሱ እዩ” (2ይ ቈረንቶስ 1:21-22)፣ ኢሉ፡ ገለጸ።

⁹ (ኤፌሶን 1:13፣ 2:12፣ 3:6፣ 6:2፣ ሉቃስ 24:49፣ ግብሪ ሃዋርያት 1:4፣ 2:33; 39፣ 7:17፣ 13:23; 33፣ 23:21፣ 26:6፣ ሮሜ 4:13; 14; 16; 20፣ 9:4; 8; 9፣ 15:8፣ 2ይ ቈረንቶስ 7:1፣ 1:20፣ ገላትያ 3:13-14; 16; 17-18(3ጊዜ); 21; 22; 29፣ 4:23; 28፣ 1ይ ጢሞቴዎስ 4:8፣ 2ይ ጢሞቴዎስ 1:1፣ እብራውያን 4:1፣ 6:12; 15; 17፣ 8:6(2ጊዜ); 9:15፣ 10:36፣ 11:9(2ጊዜ); 13; 17; 33; 39፣ 2ይ ጴጥሮስ 3:4; 9፣ 1ይ ዮሃንስ 1:5፣ 2:25)።